

Abortfrågan i Finland

Av professor S. Erkkilä, Åbo Finland.

Havandeskapets artificiella avbrytande är hos oss liksom i övriga kulturländer alltfjämt ett aktuellt och svårlöst samhällsproblem, emedan antalet kriminellt framkallade aborter hos oss under de senaste årtiondena avsevärt ökat. I början av seklet inträffade hos oss årligen ett fåtal kriminella aborter men under de två sista årtiondena har vi redan haft ungefär 25—30.000 fall. Ehuru detta antal inte är särskilt stort, så försvårar dock förintandet av en sådan mängd människoliv folkets sunda tillväxt, och ännu betänkligare blir situationen ur socialmedicinsk synpunkt när cirka 25 % av dessa aborter leder till bestående sterilitet, 10 % får menstruationsstörningar, 2,7 % blir frigida och en del av mödrarna avlider till följd av fosterfördrivningen.

Den kriminella aborten hänföres till en stor del till den lönnliga eller latent brottsligheten. Endast en bråkdel, kanske 1/100 eller 1/1000 av fosterfördrivningarna kommer till myndigheternas kännedom eller undergår rättslig behandling. Detta beror på att det överhuvud icke finnes någon, vars fördelar skulle kränkas av fosterfördrivningen och att det ligger såväl i fosterfördrivarens som i den abortsökandes intresse att tiga med gärningen. Isynnerhet när lägersmålet skett utom äkten-skapet.

Enligt min undersökning av 870 fängslade fosterfördrivare (690 kvinnor och 180 män) har man anhållit om att få abort på grund av ekonomiska, humanitära, sanitära och rashygieniska orsaker. Jämförelsevis ofta har orsaken till aborten i barnrika familjer varit ekonomiskt trångmål, ständig fattigdom och nöd samt usla bostadsförhållanden. I dylika fall har modern, vanligen uppviglad av sin man eller tvingad av honom, försökt att avbryta havandeskapet eller i sin förtivlan bett om hjälp av en vän eller en yrkesmässig fosterfördrivare.

De vanligaste orsakerna till abort eller abortförsök har enligt nämnda material varit humanitära eller social-humanitära. Olyckliga fa-

miljeförhållanden såsom mannens alkoholmissbruk, långvarig arbetslöshet eller sjukdom samt hustruns förhållande till en annan man har mången gång förmått fosterfördrivaren att av medlidande hjälpa sin vän, arbetskamrat eller släkting. Samhällets förakt, känslan av otrygghet eller fruktan för att förlora sitt sociala anseende har hos ogifta utgjort den främsta orsaken till att söka abort. Även sanitära och rashygieniska orsaker har i en del fall legat till grund för aborten.

Den allmänna uppfattningen torde vara att fosterfördrivarna till största delen skulle utgöras av f.d. barnmorskor, massörer, sömmerskor, frisörskor eller baderskor, vilka i sitt arbete har gott tillfälle att skaffa sig kunder. Fosterfördrivarna är emellertid i en sådan specialställning att de icke behöver söka efter offer utan kunderna söker själva upp en lämplig abortör för att bli hjälpta. Fosterfördrivarnas utveckling i yrket sker vanligen på så sätt, att de själva först har fördrivit sitt eget foster, vilket har blivit känt bland arbetskamrater, i bekantskapskretsen och ofta även i vidare kretsar. Snart är hon i tillfälle att experimentera och pröva sin skicklighet på någon annan. Såframt försöket lyckas, sprides fosterfördrivarens rykte och kundkretsen vidgas. I mitt ovananförda material förekommer 42 sömmerskor, 29 massörer, 16 f.d. barnmorskor, 13 städerskor och 12 frisörskor. Det överväldigande flertalet (533) kvinnliga fosterfördrivare utgjordes av arbetare och arbetarhustrur, jordbrukarhustrur och -döttrar samt av kvinnor i industrins och hantverkets tjänst. Endast en försvinnande liten del av detta material kan anses inneha en viss grundskolning i sjukvård beträffande avbrytande av havandeskap. På de 870 fosterfördrivarnas lott faller 146 dödsförvållanden, som en naturlig följd av synnerligen primitiva instrument och ohygieniska metoder, vilka de okunniga fosterfördrivarna använt. Dessutom kan kvack-

salvarabortörerna icke avgöra den medicinska kontraindikationen för abortens utförande.

Abortlag av den 1 juli 1950

Den 1 juli 1950 trädde en lag om abort i kraft i Finland. Lagens huvudändamål var att förminska antalet olagliga aborter och komplettera steriliseringslagen. Den nämnda lagen avser på intet sätt att lägga an på att reglera födelsernas antal eller på barnbegränsning.

Före abortlagens ikraftträdande ansåg man hos oss att en av läkare utfärdad abort var tillåten endast i det fall att den utfördes för att rädda den havande kvinnans liv eller bevara hennes hälsa. Abortens medicinska indikationer var alltså synnerligen snäva. Vi var på sätt och vis tvungna att stifta en abortlag, enär även ansvarsmedvetna läkare emot lagens bokstav utförde talrika aborter endast till namnet men icke till gagnet på basen av vaga medicinska eller nästan enbart sociala orsaker. Sålunda har havandeskapet hos gamla tillfrisknade eller inaktiva tuberkulösa avbrutits, ifall de dessutom haft svag kropps-konstitution, otaliga tidigare havandeskap eller dålig ekonomi. Ett dylikt rättsförhållande var olidligt, och därför önskade man skapa en lag, som skulle lindra strafflagens hårda bestämmelser i detta hänseende och som skulle överensstämma med folkets förändrade rättsbegrepp.

Enligt lagen kan abort ske med kvinnans samtycke då fortsatt havandeskap eller nedkomst på grund av kvinnans sjukdom, kroppsskada eller svaghet skulle utgöra en allvarlig fara för hennes kroppsliga eller själsliga hälsa; vid bedömandet av denna fara för kvinnans hälsa må även faktorer sådana som svåra levnadsförhållanden och övriga omständigheter beaktas.

Den medicinska indikationen för avbrytandet av ett havandeskap har således inrymmts i lagen. Dessutom finns i lagens 1 §, 1 mom. en blandad medicinsk-social indikation. Där omnämnes ju kvinnans svaghet och särskilt svåra levnadsförhållanden m.fl. omständigheter.

Med kvinnans svaghet avses här svag kropps-konstitution, svaghet förorsakad av genomgång-

na sjukdomar och tätt på varande följande förlösningar. Till denna kategori hänföres även den kvinnogrupp, som går under benämningen »de utsläpade mödrarna». Hit hör t.ex. en stor barnskaras mor, som måste utföra alla i hemmet förekommande sysslor och eventuellt även arbeta utom hemmet för att skaffa familjen en nödiggående extra inkomst.

Lagens ord »vid bedömandet av denna fara må även beaktas de på kvinnans hälsa inverkan synnerligen svåra levnadsförhållanden och andra omständigheter», avser närmast sociala indikationer, vilka i intet fall ensamma räcker till för erhållandet av abort, men vilka såsom del- eller tilläggsfaktorer kan beaktas, såvitt de kan anses ha negativt inflytande på vederbörandes hälsotillstånd. De nämnda synnerligen svåra levnadsförhållandena avser även de förhållanden under vilka barnet i framtiden skall växa upp och uppfostras eller de bekymmer och den arbetsbörda och överansträngning, som barnet i framtiden kan förorsaka modern. I synnerhet en ogift, självförsörjande kvinna kan på grund av sin graviditet råka i ett sådant ekonomiskt trångmål och i en sådan social nöd, att födandet av barnet skulle bli även hälsovådligt för modern.

Hur har lagen verkat?

Har vår abortlag förmått nedbringa de kriminella aborternas antal, och vilka förändringar har lagen åstadkommit i vår abortsituation jämfört med tiden före dess ikraftträdande?

Enligt H. Pitkänen utfördes hos oss de sista åren före abortlagens ikraftträdande årligen ungefär 1.000 aborter under medicinska indikationer. Vår stora folksjukdom, tuberkulosen, var den allmännaste orsaken (ung. 45 %) därtill. På nerv- och sinnesjukdomarnas del kom cirka 15 % och lika många på hjärt- och övriga invärtessjukdomar, varvid trötthets- och svaghetstillstånd räknats till invärtessjukdomarna. Sålunda utgjorde tuberkulos, invärtessjukdomar samt nerv- och sinnesjukdomar ungefär 3/4 av alla legala aborter.

Enligt undersökningar utförda på basen av de större sjukhusens material (K. Niemineva och O. Ylinen; Lauri Rauramo och Ulla Vataja)

har det sammanlagda antalet legala aborter i vårt land avsevärt ökat sedan abortlagen trädde i kraft, men någon egentlig överdrift har i detta avseende icke förekommit. Antal utförda legala aborter t.ex. 1954 var 3.699. Detta är tämligen klart, enär den nya lagen endast bekräftar det tidigare i praktiken tillämpade. Den relativt största ökningen har inträffat beträffande trötthets- och svaghetstillstånden. Då enligt lagen även sociala orsaker kan beaktas såsom delfaktorer, har man vid abortförsöken börjat ställa sig mera förstående än förut till de negativt sociala faktorer, som betungar de gravida. Största delen av dem som hör till svaghets- och trötthetskategorin utgörs av mångföderskorna, vilka knappast ordentligt hunnit tillfriskna från föregående förlösningar. Socialt synnerligen ansträngande faktorer såsom usla bostadsförhållanden, mannens alkoholmissbruk, sjukdomar och asocialt leverne samt familjens svåra ekonomiska ställning har otvivelaktigt sin avgörande betydelse till uppkomsten av trötthets- och svaghetstillstånd. Dessa omständigheter kan dock icke alltid fullt objektivt bedömas och därför borde vederbörandes egen inställning till havandeskapet beaktas.

En annan betydande förändring i indikationerna för havandeskapets avbrytande efter det abortlagen trätt i kraft, består däri att tuberkulosens andel avsevärt nedgått. Detta beror synbarligen till en del därpå att man konstaterat att s.k. godartade kroniker, som behandlats med nya antibiotika, jämförelsevis väl utstår de ansträngningar som förorsakas av förlösning och barnsäng.

Då i vår abortlag dessutom finnes en humanitär och rashygienisk indikation, så kan man säga, att den fyller ett oundvikligt behov och att den som lag betraktad är lyckad och till en stor del motsvarar moderna rättsbegrepp. Den kriminella abortens problem har lagen dock icke kunnat lösa, om den än lättar situationen till en viss del. Enär fosterfördrivningen icke så mycket är en kriminell som en social eller socialmedicinsk fråga, behöver man för att korrigera abortsituationen, förutom praktiska lagbestämmelser, även socialmedicinska åtgärder. I många fall där modern själv förorsakar aborten eller får någon annan person

att göra den, är gärningen icke uttryck för en brottslig vilja eller en kriminell mentalitet, utan bottnar i äktenskapliga konflikter eller andra ofördelaktiga sociala förhållanden.

Redan år 1910 hade hos oss professorn i kriminalrätt Allan Serlachius i sin skrift om abortens straffbarhet yttrat som sin uppfattning att abort, då modern själv utför den — gift kvinna med sin mans tillstånd — borde lämnas ostraffad, såvitt aborten sker före den femte—sjätte månaden. Såvida man med vissa inskränkningar kunde komma därhän, borde denna straffrihet icke begränsas enbart för sådana som blivit havande inom äktenskapet utan framförallt utsträckas till ensamstående kvinnor, som blivit gravida utom äktenskapet. De senare är som känt, trots den i många avseenden effektiva utomäktenskapliga vården, i mycket sämre ställning än gifta kvinnor. Såframt man skulle bevilja ensamma mödrar rätt att utan straff göra abort, vore det uppenbart att de utomäktenskapliga barnens antal skulle nedgå och å andra sidan skulle dessa barns levnadsförhållanden förbättras.

Icke blott socialt-humanitära och befolkningspolitiska utan även fångvårds- och straffrättsliga skäl talar för att både gifta som ogifta kvinnors aborter borde lämnas obestrafade. Ett fängelsestraff på 2—3 månader för abort inverkar icke förbättrande eller avhållande på kvinnor som icke har brottslig vilja eller kriminell läggning. För en sådan fosterfördriverska är fängelsets atmosfär allt annat än hälsosam, där hon, sedan hon råkat i moraliska konflikter och förlorat känslan för sitt eget värde demoraliseras samt blir svår att återanpassa i samhället.

Då det allmänpreventiva inflytandet vid aborters bestraffning och den speciella förhinderande betydelsen är obetydlig, är det tvivelaktigt om man har motsvarande nytta av straffen. Till yrkesmässig abort hänför sig emellertid så stora sanitära och moraliska faror, att gärningens straffrättsliga karaktär fortfarande borde bibehållas, men i detta fall, med beaktande av den sociala utvecklingen och den förändrade världsåskådningen, borde lättnad beviljas gifta och ogifta kvinnor för ansvarighet i brottet. I denna riktning har ju även hos oss utvecklingen gått, ty den 1 juli

1950 trädde en lagändring i kraft, där bl.a. en kvinna som gör abort på sig själv lämnas ostraffad då synnerligen förmildrade omständigheter förefinnes

Hos oss finns oerhört få manliga fosterfördrivare, av allt att döma mindre än 20 %. De manliga fosterfördrivarnas brott består vanligen i bistånd eller att de tvingar kvinnan till abort. Oberoende av sitt ringa antal har de manliga fosterfördrivarna ur kriminell synpunkt dock en så stor betydelse att den icke kan lämnas obeaktad då abortprofylaktiska åtgärder utarbetas. Då bistånd och isynnerhet uppvigling till abort vid ifrågavarande brott har en avgörande andel vid brottets begående, så uppstår frågan om man skulle kunna minska dylika brott genom att göra straffen hårdare. Då en abort nästan regelbundet förorsakar mödrarna långvarig sjukdom och sålunda fullständig arbetsoförhet eller nedsatt arbetskapacitet, vore det ur samhällelig synpunkt viktigt att fosterfördrivaren, medhjälparen vid aborten eller uppvigglaren skulle enligt ersättningsskyldighetsprincipen dömas att betala en större ersättning åt den abortsökande för skadandet av hennes hälsa. Detta torde emellertid icke vara möjligt så länge som modern själv är underkastad straffhot. Såvitt man kunde bevilja henne strafffrihet

inom vissa bestämda gränser, t.ex. åt havande inom äktenskapet och åt ensamma havande, som själva utför aborten, skulle ersättningsskyldighetens bestämmande vara en utväg i kampen mot abort.

Vid bekämpandet av den kriminella aborten bör den största vikten fästas vid korrigerandet av de sociala missförhållanden, som ligger till grund för aborterna. Varje kvinna som skall bli mor borde leva under fördelaktiga yttre förhållanden. Den väntande modern borde få tillräcklig hjälp för uppehälle och för sysslorna i hemmet åtminstone under barnsängstiden, daghem för barn och tillfälle för modern att komma till vilo- och rekreationshem.

En annan väg till positiv lösning av abortsituationen, vore att helt hindra att en sådan situation skulle uppstå. Endast med en väl organiserad sexualrådgivning kan man få något positivt till stånd. Ehuru de preventiva åtgärderna ännu är opålitliga och bristfälliga vore det åtminstone skäl att göra dem kända. Genom att anlita lämpliga upplysningsformer borde man upplysa om de faror för hälsan och de själsliga konflikter som hotar varje kvinna som söker abort; uppfostra människornas ansvarsmedvetande samt undervisa dem hur man på förhand kan avvärja ett icke önskat havandeskap.

Gemla

RULLSTOLAR

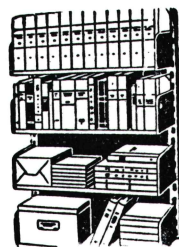

Gemla rullstolar är konstruerade i samarbete med ortopedisk expertis. De finns i ett stort antal olika modeller och prislägen. Begär offert och närmare upplysningar!

GEMLA FABRIKERS AB — DIÖ

HYLLOR

praktiska
konstruktioner
för kontor
arkiv
bibliotek
butiker
laboratorier
privatinredn

Sparrings

Stockholm Ö
Försäljningsavd.: Karlavägen 89
Tel. 67 36 50 — 67 76 75